

Ми сьогодні переживаємо героїчні і трагічні події. Український народ засвідчив, що ми сильні духом таких духовних велетнів як Іван Іванович Огієнко. Згадаймо лишень Святе Письмо, геніально перекладене українською мовою І. Огієнком: «Хто має калитку, нехай візьме так само й торбу; хто ж не має, хай продасть свою одіжку й купить меч».

Нехай купить меч як не собі, то кіборгам української незалежності.

Отримано: 13.11.2015 р.

УДК 930.2+172.15+165.173+001.895

З. І. Тіменник

Національний університет «Львівська політехніка»

ІННОВАЦІЙНЕ РОЗУМІННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО У ФІЛОСОФОРЕЛІГІЙНИХ ІДЕЯХ МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА (ОГІЄНКА)

Елементи названого розуміння виявляє Владика Іларіон у різножанрових працях – монографіях, картинах, статтях, проповідях, посланнях. Особливості вияву виниклих процесів обумовлені також жанровими різновидами (зокрема, коли осмислювати тексти історико-канонічних, історико-релігійних монографій [див.: 4; 5]). Таке розмаїття підтверджувало послідовне застосування комплексного методу стосовно ситуацій, коли з'являється необхідність осмислення процесу інноваційно. Прагнення згармонізувати свідчення з різних галузей знань непрямо засвідчувало максимальні можливості темпоритміки¹ філософорелігійних ідей, розмисли про які виражені переважно через супровідність, дотичність, сегментність, ситуативну доцільність. Виникла різнометричність стає природним, закономірним явищем, хоча постійно вступає у суперечливий процес, з огляду на те, що філософсько-богословські контактні стани формують складні параметри вияву аналізованих ідей.

Розв'язку з ускладнених ситуацій Митрополит Іларіон (Огієнко) вбачав у тім, щоби у міру доцільності застосовувати структурно-функціональний метод, під час використання якого урештешуються дві дії: розкриваються внутрішні стани аналізованих ідей і водночас забезпечується можливість осмислити вияви названих станів у (між)релігійних² комунікаціях та у міждисциплінарній просторі. Передусім, коли мовити про інноваційність історико-культурного з погляду на пошуку й обґрунтування першоджерел під час формування та розвитку відповідної філософорелігійної ідеї (у цьому разі – ідеї Бога в структурі людини і світобудови).

¹ Уведення поняття «*темпоритміка*» обґрунтуємо кількома причинами. Передусім мовиться про низку процесів, під час яких ритмом пронизуються міждисциплінарний простір: від утвердження цілісності, гармонії – до елементів синтезу у Божому й людському світах. Опісля створюється можливість осмислювати різномірну динаміку філософорелігійних ідей щодо певного явища чи факту. Звідси впливає, що за формою вираження темпоритміка – неоднозначна, багатоваріантна. З історико-культурного погляду є сенс твердити про ретротемпоритміку.

² Префікс «між» у «(між) релігійних комунікаціях» узято в дужки, бо тут необхідно зважати на специфіку семантичних значень, адже «(між) релігійне» та «конкретно релігійне» перебувають в інтенсивних, позмінних і переважно одночасних взаємозумовленостях.

«Природа, – підкреслював дослідник, – найкраще навчає про велич Бога, найкраще виявляє Божу істоту. Ось тому жити з природою – це жити ближче до Бога. Пізнаваймо ж природу Бога <...>!» [3, с. 60]. У прихованій формі тут проглядається намір обґрунтувати першовитоки названої ідеї через універсальні (міжрелігійні) можливості відношення «Бог–людина–Бог». Особливо, коли мовиться про прагнення непрямо уконтекстувати у процес формування цієї ідеї культ природи – культ, який є спільним і для язичництва, і для християнства; інша річ, що форма його віровизнавчого вияву – різна.

Водночас тут відсутній будь-який натяк на біду чи неясну релігійну світоглядність язичників – наших предків. Навпаки: стверджується синхронізоване синтезування фактично трьох процесів – початкового споглядально-зовнішнього пізнання Божих Сил (через безпосереднє сприйняття докільця), навчально-осмислювального (через системне персоніфікаційне одухотворення природи) і, врешті, – безпосереднє пізнання Бога (Божества). Три процеси – по суті безперервні, бо, щоразу, діючи за своїми внутрішньо-об’єктивними законами, асоціативно спричинюють духовні видозміни у релігійному бутті сучасних українців – передусім у сфері звичаєво-обрядовій (опосередковано – у догматично-канонічній).

Отож структурно-функціональний метод забезпечує гармонізацію аналізованої ідеї, а також – ідеї істинності й повноти (між)релігійних комунікацій. Особливо там, де автор дотримувався позиції, коли стає доцільним «виявити реальніше стару українську віру¹ в цілості» [5, с.50]. Правда, дослідник не мав на увазі спеціально обґрунтовувати саму методіку названого вияву чи виявляти приховану сегментність язичницько-християнського буття з погляду ідеї істинності й повноти (між)релігійних комунікацій, – хоча заторкнути названу ситуацію для дослідника було фактом очевидним. На нашу думку, реальним чинником має стати тут фольклоризація релігійного світогляду (прото)українців з одночасним реконструюванням й самого язичницького вчення. Очевидно, – за умови належного опрацювання нових принципів аналізу та систематизації.

Контекст Іларіонових розмислів спонукує до низки запитань. Як поєднати принципове несприйняття будь-якого догматизму в науці чи як поєднати усвідомлення непорушності догм Христової віри з одночасним визнанням історичної пам’яті двоєвір’я – об’єктивного язичницько-християнського феномену, котрий безперервно продовжує виявлятися у функціональних можливостях філософської концепції часу? Як поєднати християнську догматику з окремими елементами догматичної системи язичництва?

Митрополит Іларіон поділяв таку позицію, коли будь-яке олюднення будь-чого з боку наших предків – не «просто метафора, як це сприймаємо тепер, а [...] релігійна правда²». [2, с.14], яка контекстуально ототожнювалася з релігійною істиною, про що свого часу стверджувалось і у Велесовій Книзі: «Маємо істинну віру [...]. Греки всяко наговорюють на нас, що приносимо в жертву людей. А то брехлива річ, бо не відповідає істині» [1, с.23]. Між тим ототожнення релігійної правди з релігійною істиною маємо і в християнстві, коли мовити про Божу правду-істину. І це стає ще одним спільним методологічним чинником, коли можна розмірковувати про тривалість, безперервність, нескінченність самого охристиянізаційного процесу.

Супровідно важливим є також вияви моделі «розум-душа-серце» [див.: 5, с.6], через складні темпоритмічні вияви якої уреальнюється релігійний світо-

¹ Тобто – язичництво

² Розрядка Митрополита Іларіона.

гляд, що володіє темпоритмічною всюдисущністю і за певних історичних обставин спроможний по-новому моделюватись, адаптуватись. Тоді світоглядне поняття «рідного» стає своєрідним синтезом язичницько-християнської духовності сучасних українців.

Отже, інноваційність історико-культурного володіє усталеною темпоритмікою (остання синхронізується із темпоритмікою філософорелігійних ідей). Незважаючи на складні процеси у (між)релігійних комунікаціях, міждисциплінарному просторі комплекс різних темпоритмік у спадщині Митрополита Іларіона (Огієнка) гармонізується на підставі низки спільних загальноєвропейських і культурологічних засад. Осмислені процеси сприяють уперспетивненню даної теми – досліджувати інноваційні підходи поглиблено.

Список використаних джерел:

1. Велесова Книга: ритм / перкл. укр. мовою, дослідження та рецензії Б. Яценка; рос. мовою В. Яценка. – К. : Велес, 2004. – 256 с.: іл.
2. [Іларіон Митр.]. Смирений Іларіон, з Божої ласки Архієпископ Холмський і Підляський, до всіх Боголюбивих вірних нашої Єпархії. Як жити за Христом у світі: [Послання від 9 травня 1943 р.] / Митрополит Іларіон; Перекл. Високопреосвященного Іларіона, Архієпископа Холмського і Підляського // Український православний молитовник. – 6-е вид. – Холм : Свята Данилова Гора, 1943. – С. 45-61.
3. Іларіон Митрополит. Живімо правдою!: [Проповідь] / Митрополит Іларіон. – Холм : Свята Данилова Гора, 1944. – 12 с.
4. Іларіон Митрополит. Поділ Єдиної Христової Церкви і перші спроби поєднання її : історично-канонічна монографія / Іларіон Митрополит // Виклади на Богословському відділі Колегії св. Андрія в Вінніпегу. – Вінніпег : Видання УГПЦеркви в Канаді, 1952. – 382 с.
5. Іларіон Митр. Дохристиянські вірування українського народу: Історично-релігійна монографія / Митр. Іларіон. – К. : АТ «Обереги», 1992. – 424 с. – (Факсимільне видання 1965 р., Вінніпег).

Отримано: 25.10.2015 р.